

Bernard Henri Piller

Bernard Henri Piller wordt geboren in Maastricht op 8 februari 1932. Hij is de oudste zoon van David Piller (30 juni 1904 - 3 augustus 1943) en Carolina Anna Polak (30 juli 1910 - 23 september 1943). Zijn vader David is begin 1930 vanuit zijn geboorteplaats Amsterdam naar Maastricht gekomen en heeft toen zijn intrek genomen in Hotel Wilhelmina aan de Wilhelminasingel 88 in Maastricht. Dit Koosjere hotel werd gedreven door Bernards grootouders Henri Samuel Polak en Grietje Sanders.¹ Henri en Grietje hebben drie kinderen: dochters Ansje en Carolina Anna en zoon David Samuel.² Klaarblijkelijk springt er een vonk over tussen David en Carolina want op 27 maart 1931 trouwen ze.³

Bernard Henri Piller

Trouwfoto van Bernards ouders (1931)

Geboorte aankondiging Bernard - Nieuw Israelitisch Weekblad 12 feb 1932

Zo'n tien maanden na het huwelijk wordt Bernard Henri geboren. Als Bernard nog geen jaar oud is verhuist hij begin januari 1933 met zijn ouders én grootouders naar de Wilhelminalaan 70 in Valkenburg waar zijn grootouders sinds juni 1927 het Pension/Restaurant Den Halder uitbaten.⁴ Ze wonen echter niet lang in Valkenburg. Nadat Bernards grootvader Henri in april 1934 sterft⁵ verhuist hij met zijn ouders en grootmoeder Grietje al snel terug naar Maastricht. Ze gaan dan wonen aan de Scharnerweg 108.⁶

¹ Zie biografie Joseph en Selma Sanders geschreven door Ernst Homburg, te vinden op www.struikelsteentjes-maastricht.nl

² T. Verwajen, Genealogie Sanders, Vanuit Gouda Verspreid over de Wereld, EZbook.nl BV, 2021, pag. 157.

³ Regionaal Historisch Centrum Limburg, Burgerlijke Stand in Limburg: Maastricht 1796-1942, archiefnr. 12.059, inventarisnr. 224.

⁴ T. Verwajen, Genealogie Sanders, Vanuit Gouda Verspreid over de Wereld, EZbook.nl BV, 2021, pag. 157.

⁵ Volgens de overlevering pleegt hij zelfmoord. T. Verwajen, Genealogie Sanders, Vanuit Gouda Verspreid over de Wereld, EZbook.nl BV, 2021, pag. 157.

⁶ De persoonskaart van Bernard Henri vermeldt dat het hij op dit adres is geregistreerd op 14 juni 1934. Het huisnummer is later omgenummerd naar 132 - Regionaal Historisch Centrum Limburg, Woningregister Maastricht 1920-1949, microfiche nr. 2174.

Als Bernard drie jaar oud is, wordt op 15 april 1935 zijn broertje geboren. Hij krijgt de naam Henri Samuel, net als zijn opa.

Henri Samuel (l) en Bernard Henri (r)

Carolina Anna met haar zonen (1935)

Eind februari 1937 verhuist het gezin opnieuw. Ze huren dit keer een huis aan de Koning Clovisstraat 57b in Maastricht.⁷

Het is oorlog

We nemen een sprong in de tijd. Wanneer de oorlog uitbreekt in mei 1940, is Bernard 8 jaar oud. Lid zijn van een sportclub, wandelen in parken, naar het zwembad, de markt de bioscoop of naar school gaan, het wordt allemaal stap voor stap verboden. Na de zomervakantie van 1941 mogen Joodse leerlingen niet terug naar hun oude school want de Duitse bezetter heeft besloten dat Joodse kinderen per 1 september niet meer bij niet-Joodse kinderen op school mogen zitten. Er werd in Maastricht een Joodse klas opgericht die tot eind 1942 bleef bestaan. Het is niet bekend of Bernard in dit klasje gezeten heeft, maar waarschijnlijk is dat wel.

Op 24 augustus 1942 gaat de Maastrichtse gemeentepolitie op pad met een aangetekende brief bestemd voor 159 Joodse stadsgenoten. Het is een oproep tot deportatie naar Westerbork die de volgende dag al zal plaatsvinden.⁸ Bernard, zijn ouders en broertje krijgen geen oproep want zij hebben een *'Sperré bis auf Weiteres.'* Die werd hen toegekend door de *Sicherheitsdienst (SD)*⁹ waarschijnlijk omdat Bernards vader op 19 augustus 1942 hoofd van de inkoopcommissie bij de Joodse Raad in Maastricht is geworden.¹⁰

⁷ Grietje Polak, de moeder van Carolina is al in april 1936 (terug) verhuisd naar de Wilhelminasingel 88 in Maastricht - Regionaal Historisch Centrum Limburg, Woningregister Maastricht 1920-1949, microfiche nr. 2174.

⁸ Van de 159 opgeroepen uit de gemeente Maastricht waren er 29 niet thuis. H.A.J. van Rens, De vervolging van joden en Sinti tijdens de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse provincie Limburg (diss. Amsterdam UvA), Uitgeverij Verloren (Hilversum) 2013, Dare.uva.nl, p. 122.

⁹ Regionaal Historisch Centrum Limburg, GAM Gemeentepolitie 20108A1734 / Email Erik van Rijsselt d.d. 29-7-2021.

¹⁰ Email Erik van Rijsselt d.d. 10-12-2021. Die functie staat ook vermeld op Davids persoonskaart.

Onderduik in België & arrestatie

Inmiddels is het drukker geworden in huize Piller. Op 7 augustus 1942 zijn Paul Sommer en zijn echtgenote Carla Sommer-de Vries bij hen ingetrokken. Daar zullen zich in maart 1943 nog Arnold Sandhaus en zijn vrouw Johanna bijvoegen.¹¹ Hoe heeft Bernard dit allemaal beleefd? Vond hij die drukte in huis gezellig, of juist niet omdat hij wellicht zijn slaapkamer moest gaan delen met zijn broertje? Heeft hij iets meekregen van de spanning die er in huis gehangen moet hebben en van de grote-mensen-gesprekken over de oorlog?

Dan volgt op 10 en 11 november 1942 een razzia waarbij Joodse inwoners worden opgehaald worden en op transport worden gezet naar Westerbork. Ook nu beschermt de *Sperre* het gezin Piller tegen deportatie. Maar niet meer voor lang. Wanneer eind maart 1943 de hoogste SS'er in Nederland Hans Albin Rauter opdracht geeft om acht Nederlandse provincies, waaronder Limburg, *Judenfrei* te maken, worden alle *Sperres* ingetrokken. De Joden die nog legaal in die provincies wonen moeten zich vóór 10 april 1943 melden in Kamp Vught. Ook Bernard, zijn broertje en zijn ouders.¹²

Maar David en Carolina besluiten om met hun kinderen onder te duiken.¹³ Dan slaat het noodlot toe: in mei 1943 wordt Bernards vader in België opgepakt met een vals identiteitsbewijs. Hierop staat dat David -alias Désiré Peeters- sinds 12 februari 1942 in de gemeente Crainhem (Brussel) woont aan de Koningin Astridstraat 42. Deze datum is misleidend; de Pillers zijn pas tussen eind maart '43 – 10 april '43 ondergedoken. Bovendien staat op het valse ID-bewijs vermeld: 'seit 4 Wochen illegal in Brüssel - letzte Wohnung Maastricht, Koning Clovisstraat 57b' en dat past naadloos in de reconstructie van de tijdlijn. Bernards vader wordt na zijn arrestatie terecht in Kazerne Dossin in het Belgische Mechelen, een oude legerkazerne die tijdens de Tweede Wereldoorlog werd gebruikt als verzamel- en doorvoerkamp. Het is dan 25 mei 1943. De leefomstandigheden in de oude kazerne zijn erbarmelijk.

SPRAAT		Nr	Afd.	Datum	Boek Bladz.
David Piller					
geb. 30.6.1904 Maastricht					
seit 4 Wochen illegal in Brüssel					
letzte Wohnung Maastricht					
Koning Clovisstraat 57b					

Vals identiteitsbewijs David Piller. Bron: Algemeen Rijksarchief België, Dienst Archief Oorlogsslachtoffers

¹¹ Regionaal Historisch Centrum Limburg, Woningregister Maastricht 1920-1949, microfiche nr. 2174. Het echtpaar Sandhaus woonde hiervoor aan het Oranjeplein 4-a te Maastricht. Van hier uit zullen ze uiteindelijk onderduiken bij verzetsman Derk van Assen aan de Cannerweg 124 in Maastricht. Zie hun biografieën opgesteld door Erik van Rijsselt op www.struikelsteentjes-maastricht.nl

¹² Het gezin Piller komt voor op de lijst van de SD/ gemeente Maastricht opgemaakt op 30 maart 1943. Regionaal Historisch Centrum Limburg, GAM Gemeentepolitie20108A1739 J1 1964/3391 / Email Erik van Rijsselt d.d. 11-12-2021.

¹³ De bewoner die vervolgens in het huis komt te wonen is Hein Jordans. Hij verklaart na de oorlog dat de huisbaas van de familie Piller, Jacob Smeets hen naar België heeft gebracht. RHCL, GAM Gemeentepolitie 20108B, Box 159, Jaar 1947, Dossier 14, p. 7.

Deportatie naar Auschwitz

Na ruim twee maanden in Kazerne Dossin gevangen gehouden te zijn, wordt Bernards vader op 31 juli 1943 met transport XXI naar Auschwitz-Birkenau gedeporteerd. Aan boord zaten 1.563 vrouwen, mannen en kinderen. David wordt vrijwel meteen na aankomst in Auschwitz vermoord. Zijn sterfdatum is vastgesteld op 3 augustus 1943.¹⁴ David is dan 39 jaar oud.

Ook Bernard komt in Kazerne Dossin terecht. Op de dag dat zijn vader wordt vermoord in Auschwitz, worden hij, zijn broertje, moeder, oma Grietje, oom David en tante Betty Cohen daar ingeschreven. Zijn ze verklikt, ontdekt in de onderduik, tegen de lamp gelopen met valse papieren? Duidelijk is in elk geval dat ze apart van Bernards vader zijn aangehouden en hem in Kazerne Dossin niet meer hebben gezien. Ze worden alle zes op 20 september 1943 met transport XXIIA gedeporteerd naar Auschwitz. Bij aankomst stuurde de SS 75% van de vrouwen en meisjes en 48% van de mannen en jongens meteen de gaskamers in.¹⁵ Bernard, zijn moeder en broertje worden vermoord op 23 september 1943. Bernard Henri is dan pas 11 jaar, zijn moeder 33 jaar en Henri Samuel 8 jaar.

Bernard en Henri, jaartal onbekend

Bernards tante (Carolina's zus) Ans overleeft de oorlog. Ze trouwt en krijgt een zoon. Onze speciale dank gaat naar hem uit voor zijn hulp bij het tot stand komen van deze biografie. Ans overlijdt op 28 mei 1981.

¹⁴ Melding van de Commissie tot het doen van aangifte van overlijden van vermisten, Ministerie van Justitie d.d. 1-4-1954, Aktenummer 429/1954. RHCL, archiefnr. 12.131, inv. nr. 3189.

¹⁵ Email Jarno Maertens, archivist Kazerne Dossin, 3-12-2021.

25.5.43	XXI. TRANSPORT		27)
✓ 340. I m e r g l i k Szymon <i>Broeders</i> <i>me de Tamme 192</i>	1902 Wolbrom	X	stl. H Schneider ✓
✓ 341. I m e r g l i k Joel Fiszel	23.5.29 Forest-Brüssel	X	stl. G Schüler ✓
✓ 342. N e j m a n Chaim Chaskel <i>me gylis 28</i> <i>Sp. de SZTERNFELD</i>	15.3.97 Breziny	X	stl. H Lederarbeiter ✓ <i>Terma Kuscha</i>
X 343. N e j m a n Tema Ruchla <i>Sp. de NETMAN. Chaim</i>	15.7.02 Warschau	X	stl. F Lederarbeiterin ✓
✓ 344. N e j m a n Karl	21.5.38 St. Gilles	X	stl. G ohne ✓
✓ 345. K o e n Rafael	30.10.20 Radom	X	stl. H Lederarbeiter ✓
✓ 346. F r y d m a n Abram <i>me de St. Gilles</i> <i>burg 24</i>	23.5.06 Pruszkow	X	stl. H Mechaniker ✓ <i>vojafan, marek</i>
✓ 347. S z p i t b a u m Laja <i>me de Sushuch 2</i> <i>Sp. de SZPITBAUM.</i>	18.12.09 Brezin	X	stl. F Hausfrau ✓
X 348. S z p i t b a u m Maurice	29.12.38 Brüssel	X	stl. G ohne ✓
✓ 349. C z o p p Efraim	27.4.20 Duisburg	X	st. H Landaarbeiter ✓
✓ 350. F r y d m a n Majer <i>me de Waterloo 1124</i>	1883 Moszna	X	stl. H Lederarbeiter ✓
X 351. S z a j n d l a Szajndla <i>me de Szajndla</i> <i>me de Szajndla</i>	24.11.96 Lodz	X	stl. F Hausfrau ✓ <i>(Szwajc)</i>
✓ 352. K u r t Clementine	15.12.21 Wien	X	stl. F ohne ✓
✓ 353. P i l l e r David	30.6.04 Amsterdam	X	stl. H Koch ✓
D 354. S i e l o n c z y k Regine <i>me de SIELOWCZYK</i>	14.6.04 Warschau	X	stl. F Hausfrau ✓

Inschrijvingslijst Kazerne Dossin met de naam David Piller. Als beroep staat 'Koch' vermeldt

3.8.43	XXII. TRANSPORT		5.
61. G o u d e m i t Sara P Polak, Livi	31.12.91 Amsterdam <i>22.4.19</i> <i>Amsterdam</i>	stl. ✓	Hausfrau ✓ <i>Frankenschleifer</i>
✓ 62. M a y e r Moritz <i>me de la Province</i> <i>Sp. de ROENSTIEL, Jeanne</i>	19.2.91 Bollendorf	stl. ✓	Kaufmann ✓ <i>H</i>
X 63. M a y e r Jeanne <i>Eguse MAYER, Moritz</i>	7.10.02 Luxemburg	stl. ✓	Hausfrau ✓ <i>Luxemb</i>
✓ 64. M a y e r Charles (Carlo)	9.9.38 Luxemburg	stl. ✓	ohne ✓ <i>G</i>
✓ 65. W i n n y k a m i e n Szyja <i>Sp. de ZAJNGOLD, M.</i>	15.12.89 Warschau	stl. ✓	Kaufmann ✓ <i>H</i>
X 66. W i n n y k a m i e n Mariam <i>Eguse WINNYKAMIEN, SZYJA</i>	15.6.88 Warschau	stl. ✓	Hausfrau ✓ <i>F</i>
✓ 67. W i n n y k a m i e n Nuzam <i>Sp. de NAJNUDEK, Estera</i>	12.8.10 Warschau	stl. ✓	Lederarbeiter ✓ <i>H</i>
✓ 68. W i n n y k a m i e n Szlama	16.6.18 Warschau	stl. ✓	Friseur ✓ <i>H</i>
✓ 69. J o n s a n d e r s Grietje <i>Eguse JOEL</i>	10.4.35 Rotterdam	stl. ✓	ohne ✓ <i>F</i>
X 70. P i l l e r Karolina <i>Eguse PILLER</i>	30.7.10 Rotterdam	stl. ✓	Hausfrau ✓ <i>F</i>
X 71. P i l l e r Bernard	8.2.32 Maastricht	stl. ✓	Schüler ✓ <i>G</i>
X 72. P i l l e r Harry	15.4.35 Maastricht	stl. ✓	ohne ✓ <i>G</i>
X 73. S t e r n b e r g Arthur <i>Sp. de ABRAHAM, Johanna</i>	27.5.91 Camen	stl. ✓	Lehrer ✓ <i>H</i>
✓ 74. S t e r n b e r g Hohanna <i>Eguse STERNBERG, Arthur</i>	7.6.93 Eichenrath/Aachen	stl. ✓	Hausfrau ✓ <i>F</i>
X 75. P o l a k David Samuel	18.6.14 Maastricht	stl. ✓	Landaarbeiter ✓ <i>H</i>

Inschrijvingslijst Kazerne Dossin met de namen van Carolina, haar zontjes, moeder, broer en schoonzus